

Respons

Serbia: Yrkesfaglig utdanning

- Generelt om skolesystemet
- Ansvarsorganisering
- Videregående skoler
- Yrkesskoler
- Utdanningsdokumenter og karaktersystem
- Vurdering av yrkesskolesystemet og utdanningen
- Undersøkelse av vitnemål og notoritet

Generelt om skolesystemet

Det serbiske skolesystemet består av fire nivåer: førskole (opptil 7 års alder), grunnskole med åtteårig skolegang (fra 7 til 14 år), videregående skole i tre eller fire år samt høyere utdanning med tre til seks års varighet. En rekke nye lover som regulerer utdanning på de ulike nivåene, ble vedtatt i 2013; herunder loven for videregående utdanning (ETF 2015, s. 5 og 8).¹

I 2012 ble omkring fire prosent av Serbias brutto nasjonalprodukt brukt på utdanning (World Bank u.å.a), mens omtrent ti prosent av statsbudsjettet ble avsatt til utdanningssektoren (World Bank u.å.b).

¹ Landinfo har i denne besvarelsen særlig basert seg på rapporten *Torino Process 2014: Serbia*, utarbeidet av European Training Foundation (ETF). ETF er et EU-organ som bistår blant annet land på Vest-Balkan med reformarbeid innen yrkesskoleutdanning. ETF har vært operativ siden 1994, og i 2010 ble Torinoprosessen lansert med toårige analyser av status og fremgang i yrkesskoleundervisningen i ETFs partnerland. Mer informasjon om ETF finnes her: <http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/home> [lastet ned 20. januar 2016].

Ansvarsorganisering

Departementet for utdanning, vitenskap og teknologisk utvikling (Ministry of Education, Science and Technological Development, forkortet MoESTD)² har det overordnede ansvaret for utdanningspolitikken i Serbia (ETF 2015, s. 31).

Et råd for yrkesutdanning og voksenopplæring (Council for Vocational Education and Adult Education, forkortet CVEAE) ble opprettet i 2010, og består blant annet av representanter fra arbeidsgiver- og arbeidstakersidene og fra offentlige myndigheter. Rådet skal sikre at utviklingen av yrkesutdanningen er i samsvar med arbeidsmarkedets behov (ETF 2015, s. 33). CVEAE har godkjent The National Qualification Framework (NQF) for utdanning opptil universitetsnivå (ETF 2015, s. 2).

Det nasjonale utdanningsrådet (National Education Council) har blant annet ansvar for å vedta pensum og eksamensprogram, og skal sørge for at utdanningen i Serbia samsvarer med europeiske prinsipper og verdier (ETF 2015, s. 33).

Videregående skoler

Videregående utdanning blir gitt ved skoler for allmennutdanning (generell eller spesialisert) og ved institusjoner for yrkes- eller kunstutdanning. Det finnes også videregående skoler som tilbyr kombinasjoner av disse utdanningsretningene, videregående skoler for voksne og skoler for personer med ulike typer funksjonshemninger (ETF 2015, s. 5).

Det finnes i alt 548 videregående skoler, hvorav 20 er private. 332 av disse skolene er yrkesskoler, hvorav 320 er offentlige og 12 er private (IOM 2014, s. 11). Utdanningsdepartementets oversikt over alle yrkesskolene gir informasjon om sted, region, adresse, telefon og e-postadresser for hver institusjon (MoE u.å.).

I 2013 gikk 94,4 prosent av ungdommene i aktuell alder på videregående skole (World Bank u.å.c).

Skoleåret 2014/2015 var det totalt 281 168 elever i videregående skole (SORS 2015, s. 28).

Yrkesskoler

Skoleåret 2013/2014 tilbød yrkesskolene 278 utdanninger innenfor 15 ulike sektorer. 166 av utdanningene var fireårige, mens 121 var treårige (ETF 2015, s. 5).

Skoleåret 2014/2015 hadde yrkesskolene 215 582 elever, det vil si over tre fjerdedeler av det samlede antallet elever i videregående utdanning (SORS 2015, s. 28).

De mest populære programmene for skoleåret 2013/2014 var økonomi, jus og administrasjon med 14,5 prosent av elevtallet, elektronikk med 9,8 prosent, medisin med 9,5 prosent, mekanikk med 9 prosent og handel, catering og turisme med 8,4 prosent av elevtallet (ETF 2015, s. 6).

Slik videregående utdanning er organisert i Serbia, velger elevene tidlig utdanningsløp (vanligvis i 15-årsalderen), uten å ha gode muligheter for å kunne endre valg av fagretning.

² Det serbiske departementet med ansvar for utdanning har hatt noe ulike ansvarsområder og derfor ulike navn; både Ministry of Education (MoE) og Ministry of Education, Science and Technological Development (MoEST).

Fireårig videregående yrkesutdanning kvalifiserer til høyere utdanning (ETF 2015, s. 5 og 21). Det finnes 17 regionale sentre for yrkesutdanning for voksne (ETF 2015, s. 22).

Faglærere på 5.–10. klassetrinn har fireårig universitetsutdanning. (NOKUT u.å.).

Utdanningsdokumenter og karaktersystem

Ifølge opplysninger fra NOKUT (u.å.) utstedes følgende utdanningsdokumenter:

- Vitnemål (Diploma)
- Karakterbok (Index)
- Karakterutskrift (Uvjerenje)

Karaktersystemet for grunn- og videregående skole er ifølge Wikipedia (u.å.):

- Karakteren 5 tilsvarer utmerket (excellent)
- Karakteren 4 tilsvarer meget godt (very good)
- Karakteren 3 tilsvarer godt (good)
- Karakteren 2 tilsvarer nokså god (sufficient) (lavest beståtte karakter)
- Karakteren 1 tilsvarer ikke bestått (insufficient)

Vurdering av yrkesskolesystemet og utdanningen

EU-kommisjonen mener at Serbia har gjort visse fremskritt ved å vedta en handlingsplan for hvordan utdanningsstrategien skal gjennomføres. I 2016 må Serbia ifølge EU-kommisjonen implementere handlingsplanen for utdanningsreformene i samsvar med tidsplanen (EU Commission 2015, s. 65).

Viktige faktorer for å sikre høy kvalitet på yrkesskoleutdanningen, som kvalitetsstandarder samt intern og ekstern evaluering, er ifølge European Training Foundation (ETF) implementert. Ekstern evaluering etter standardiserte prosedyrer foretas av Institute for Education Quality and Evaluation (IEQE) og rådgivere fra Departementet for utdanning, vitenskap og teknologisk utvikling (MoESTD). Skoleinspeksjoner blir organisert på lokalt nivå. Ved disse inspeksjonene kontrolleres det blant annet at kravene til yrkesskolepensum blir overholdt. Det er MoESTD som formelt godkjenner skoleprogrammene, mens Institute for Improvement of Education (også omtalt som VET Centre) er ansvarlig for utviklingen av normer og standarder for yrkesskoleprogrammene (ETF 2015, s. 25-26 og 31).

Gjennom støtte fra EU ble det i perioden fra 2003 til 2014 investert ca. 10,7 millioner euro i utstyr til yrkesskolene. Tendensen til lavere elevtall og et økt antall lærere har medført mindre klasser og bidratt til bedre læringsmiljø (ETF 2015, s. 28).

Kvaliteten på yrkesskoleutdanningen kan imidlertid, ifølge ETF, fortsatt ikke klassifiseres som høy, sett på bakgrunn av resultater fra nasjonale og internasjonale tester samt tilbakemeldinger fra arbeidsgivere. Det er behov for å oppdatere pensum for enkelte yrkesprogram, det er mangel på moderne utstyr til praktisk læring, manglende muligheter for praksis utenfor skolen og i de fleste tilfellene svakt samarbeid mellom skolene og lokale arbeidsgivere (ETF 2015, s. 31).

Respons Serbia: Yrkesfaglig utdanning

ETF (2015, s. 30) mener at yrkesskoleutdanningen i Serbia får tilført for få økonomiske og materielle ressurser. Utdanningen synes i økende grad ineffektiv. Det blir vist til at omtrent tre fjerdedeler av de langtidsarbeidsledige har yrkesskoleutdanning. Skolenettverket har ikke tilpasset seg demografiske endringer, og i mange deler av landet er ungdommene tvunget til å ta lokale yrkesskoleprogram som ikke vil føre til arbeid, eller alternativt flytte til mer attraktive skoler. Skolene har for øvrig doble skoleskift, noe som medfører begrensninger i organiseringen av undervisningen.

Undersøkelse av vitnemål og notoritet

Dersom norske myndigheter ønsker å få undersøkt et fremlagt vitnemål for yrkesutdannelse, kan utdanningsmyndighetene i Serbia kontaktes via ambassaden i Beograd.

Informasjon om korrupsjon og falske dokumenter finnes i Landinfos temanotat Serbia: Reise-, ID- og underlagsdokumenter fra 22. april 2014.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- ETF, dvs. European Training Foundation (2015). *Torino Process 2014: Serbia*. Torino: ETF. Tilgjengelig fra [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/45A40171227F354DC1257E4C003E8A0A/\\$file/TRP%202014%20Serbia_EN.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/45A40171227F354DC1257E4C003E8A0A/$file/TRP%202014%20Serbia_EN.pdf) [lastet ned 20. januar 2016]
- EU Commission (2015, 10. november). *Progress Report Serbia*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf [lastet ned 20. januar 2015]
- IOM (2014, august). *Country Fact Sheet – Serbia*. Genève: IOM. Tilgjengelig via <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=35822> [lastet ned 20. januar 2016]
- Landinfo (2014, 22. april). *Serbia: Reise-, ID- og underlagsdokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2856/1/2856_1.pdf [lastet ned 20. januar 2016]
- MoE, dvs. Ministry of Education (u.å.). *Modernisation of the vet system in Serbia*. Beograd: MoE. Tilgjengelig fra <http://www.vetserbia.edu.rs/school.htm> [lastet ned 20. januar 2016]

Respons Serbia: Yrkesfaglig utdanning

- NOKUT (u.å.). *Serbia*. Oslo: NOKUT. Tilgjengelig fra <http://www.nokut.no/no/Fakta/Databaser-og-oversikter/NOKUTs-landdatabase/Serbia-og-Montenegro/> [lastet ned 20. januar 2016]
- SORS, dvs. Statistical Office of the Republic of Serbia (2015). *Upper Secondary Education in the Republic of Serbia*. Beograd: SORS. Tilgjengelig fra <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2015/pdfE/G20155595.pdf> [lastet ned 20. januar 2016]
- Wikipedia. *Academic Grading in Serbia* (sist endret 9. november 2015). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Academic_grading_in_Serbia [lastet ned 20. januar 2016]
- World Bank (u.å.a). *Government expenditure on education as % of GDP (%)*. Serbia. Washington, D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS/countries> [lastet ned 20. januar 2016]
- World Bank (u.å.b). *Expenditure on education as % of total government expenditure (%)*. Serbia. Washington, D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GB.ZS/countries> [lastet ned 20. januar 2016]
- World Bank (u.å.c). *World Development Indicators*. Serbia. Washington, D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=SRB&series=&period=> [lastet ned 20. januar 2016]

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.